

پښتانه د ننگ لښا نډا هکارو دیاردکانۍ-2. . ا نانی : ښاز مډد جڙا

ا نانی کی کتبی " التطور الصوتي في اللفاظ ، اسبابه وطواهره "

نووسینی : دکتور محمود عکاش

بهره می : دارالنشر للجامعات ، 2009

انانی : ښاز مډد جڙا

سالی : 2021

(ښی دوو م)

د ننگکان لښوتارو قس کردندا ملکچن به هکار ښاوو لاوازکانی
نوان د ننگ د ننگ هراسان کرونزیککان ، گوتاری قس کردن
میدانی پښتانه زمانوانی ، به گډینی د ننگکان پویتی
به کاریگری و هکارکانی پښتانه ، له نوندا پښتانه
د کډوت و ډنډی کی جیلاواز و کډ به نڅشی هگډا و کان و
نالوگکانی ئود نگان نمایندی خی دکات و دی سوخت و
پچوانید ننگ ملجوو کان و دواتر نمونکان و کاریگری د ننگ ل
درچو و سیف تیاندا و کاریگری خرای لډم و دوو بډانیا ندا ،
جگ لډوی ډک کردن و ډرچو و سیفت و ډنډو هاوش و کانیا ن
به لبردنی د ننگکانیا ن پښتانه ، به کو دچن ناو پښتانه
بیا کردن و کډ باب تی پښتانه د ننگ لډی گزی ئو ماد یی
کډ گډان دروستدکات ل ق ناغکانی گش و گډیندا .
پښتانه نیش لډ ننگا دوو جڙ :

ی کډ م / به ره ډستی نزیکی دکات لډ ډر و هکارکانی خی و
گډان ډنډوی به ئس کډی . دوو م / ه میش لکاتی قس کردندا
د م ډنډو ل ناو بانگ و زری به کاره نانا نانی ه تا و همکان
پښتانه ډنډ لډ ننگا به دوو ئیعتبار کاردکات :

(1) به ناسان ډنډ ډر ډر ډر ډر ډر ډر ډر و به پچوانی
ئوی کډ کډ ناود برت به پچوانی د رچو .

(2) ناواز و به ناو بانگ نا ! به کو به بیستنی ه ډنډک به ئو د م و دووی
د ننگ د ره او ډر او کډ ، د برت و به ئس کډی .

تډگ یشتن ل پښتانه ډنډکانی د ننگ :

نیشتمانی پر سر سندن دنگ بڅریدکان ، گڼی بونیادی ،
گڼی بندک د وټه ناو مادې د ننگ وټه یاخود سیف تی دنگ یان
جوړی د نگی " لاوکی - ناو ندی " هاو ټټی د ننگ ک د کات و
ق ناغ کانی گڼی و گڼی سندن و ټو وری چاودری ل ماد ک دا
کارل کړنه ل گڼی زماندا .

زاراوی پر سر سندن : ل ټه سدا عر بی ، د گڼی ټو ب ماوی
گڼی کړنه ک ، ب ټه نیا یو دواتریش ب ټه نیا یو ه ر ب ټه نیا
پر سر سندن ک دروستد کات . ه رو ه پر سر سندن ل زانستی م د ټرندا
، ل شوی پشووی دا ل گڼی گای جری ټر ک و د ټه ټه سکات ،
وزنجیر ی د یاردی گڼی س د و د رباری ټه س ی پشو ب ناغ
داد ټه ...

زاراوی Evolution ب وردی د لال ټه change واته گڼی ان و
گواستنو د ټه Development واته گڼی پیدان ، ک ه ن د ک
ل ټو ټرانی پر سر سندن ب کاری د ټن ب مرادفی زاراوی change
ب واتای گڼی و گواستنو ، ه ن د ک کاتی تر واد ټه وان ک ب واتای
پر سر سندن نایت ل ناو سیستم ک دا ب گڼی ینی ب ټه Evolution واته
گڼی ینی ل ناو سیستم کی ټه کخراودا ، زاناکانی دواتر ها توون و ټه م
دوو زاراوی یان جگیر کړدو : Evolution و Development .

ه رو ه زاناکان زاراوی گڼی ب دوا ی ب کدا ها توویان ب زاراوی
پر سر سندن زمانه وان وانی د ناو ، ک (تازیار - یمتاز) ل ک گ
م عریفی ک دا . د رچوون ل ساکانی زمان یاخود ناسینی
ب گڼی سندن دانانرت ، ب ټه کو پر سر سندن گڼی کړنی ناوازی و
ل بنچینه دا هاوس نگیو ن ل گڼی یدا .

پر سر سندن ل بواری زمانه وانیدا ، ل پودانگیی یان ب ټراو یان
گوتاری ر ټان ی د م و دوودا ، وزیندو و ل ب کاره ټانی ټانی
ر ټان دا و کارل کی ب ک م ی ک ب ټه ټه گوتار کی زار کی نی
ب ټه کو ټه کخستن کی د قپ جگیر ک سنوردارکراو ب ناساندنی
ک م گ ل پ یو ندی ر ټان دا .

گوتاری زمانه وان ی ناچ ټه ناو پر سر سندن و ل ب ټر ټو ی ل زمان ی
ع ر بی دا د رد چ ټ ل و ی پی د گوتر ټ گوزارشت ، د ره ټانی
دنگ ل د ر و ی خ ی ناچ ټه ناو پر سر سندن د نگی و ل سیستمی
د نگی زماندا .

ه ق بر ټی د نگی - التماثل الصوتی

ه ق بر ټی د نگی - Assimilation ، کارل کی د نگی پ یو ستن کان و
کاریگری ه ند کیان ل ب ټر ټو وانی تر و کاریگری د نگی و ب د رچ ی
دنگ ونزیک ل سیف تی د نگی نزیک و ټ نشت ، ک ټو د نگی

نمونہ ییک کہ لہ تہ نیست ئہ و دہ نگہ نمونہ ییک کہ لہ تہ نیست و پہ یوست و پہوہ لکا و یان نزیک لہی کہ ہا و کہہ و دہ ربہی ہہ قبہ رتی تہ واوہ و دلہ بابہ تہ کہ یہ یان ہاوشہ و کہ یہ تی کہ ہہ قبہ رتی نا تہ واوہ و لہ وسیفہ تانہ ش کہ ہہ یانہ بریتین لہ :

[illegible]

بونیادی وشّ بزاونتی دښنگګان وشّی تر جګل مانځی باسما نکرډن
 2- المخالف الصوتی (ناک کیځ د نگیځ کان) / ناک کیځ د نگیځ کان
 د ګوازر ښو و د نگیځی تر ک جیاواز بټ ل د ږچ و سیفټ بټ .
 3- ادغام – (ته ګګ شان) : د نګګ د چټ ناو د نگیځی تر و ،
 ل ګګ کی دا هاوش ووی داد نرټ بټ پیت یان زیاتر ک زمان
 ل ګګ کیاندا د و ستټ . ئامانجی ئیدغام پوخت ګرډن ووی
 و ستان ګان و هاوش و ګرډنی تی ل و ستان ګی قورسدا .

4- التخفيف (سووڪڪردن) : زياتر لڳ ڳوٺاري رٿا ٺاڻڻ ۾ ڪو ڪورسائيڪڊ ڊيٽا ڪشٽ ، ڊيٽا وٽ وڌيڪ ڪورس و دوانيو لڳائي سگهجي ٿو ڪان ڊووبار لڳايو ڊيٽا ڪچو ڪاندا ڊائينڊر ٽو ڪوئلي ۾ مش ڇڏيندڙ ڪن :

أ . سووکردن بـ لا بردنی لاوازی و هـ وـ شانندن و ی ئیدغام . ب . سووکردن بـ گـ یـن لـ نمونـ کانی : یـ کـم / دـ نگی تاك و لـ دـم و دوو بـ ژـدا . دووـم / دـ نگی وـ کو یـك کـ سووکردنـ کی هـ یـ . ئـ میـش لـ یـ : سووکردن و لا بردن زـ ربـ کارهـ نـان

5- الاتباع (چاودری) / شوونک و تنی وش یکه که پدت ل و زن و وانین و کشفانی بثر و دم و دوو بجختکردن و و ل و اتا که چند جهرکی ه ل :

أ. چاودری بزاوتنځکان : کډکډک وټ نځوان د ځنگلکان (پیتځکان) و
بزاوتځکانی ناو د ځنگل ناو نځدیځکان کډهاو ځځځتی وشځکان د ځکځن .
ب. چاودری نځلکاو / چاودری کردنی نځچځاو یان نځلکاو
یځیوځستځی وشځیځ یان دووان ی نزیځ لځیځ ځوودځدات .

6- أشباع الحركات (تکررتی بزاوت کان) / کئی مانیش بریتین ل
درآزکردن و ووک شکردنی بزاوت کان و دروستکردنی جوئی کورت و

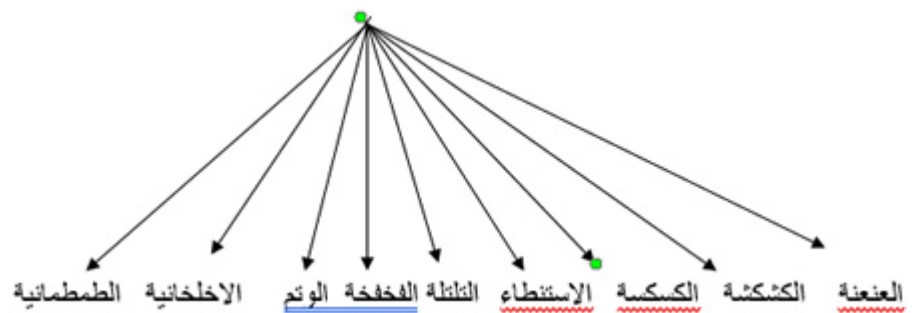
پوخت .

7- النقل المكان (گواستنن وای شوئن) / ناودن برت بادی شوئن و گم کردن ب پیتکان و ئا وگوری باب تکان و دیاردن کی دنگی و دکن وکن ناو وش یکن .

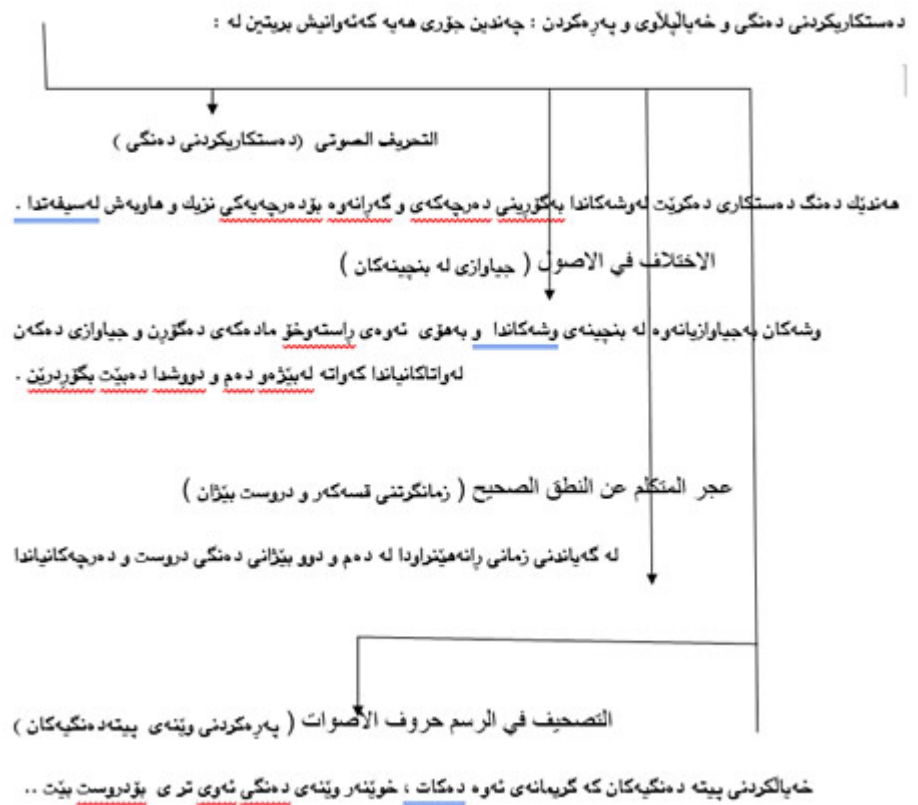
جیاوازی شه زاره کان

شه زاره کان : دیارده یه کی دهنگی ناو کنمه به جیاوازه کان ، به وه جیا ده کننه وه له یه کتری که زیاتر زمانی دایکیان به شداری تدا ده کات ، ئه وانیش به چه ند گایه کن ده کنن له وانه : یگای یه کم : لکنکنه وهی شه زاره که و لاواز کردنی پیت ب نمونه ئه و ده نگانه ی که له سوی ئاده م (قوگ) درده چن یان سنگ پاشان له و وه ب درچه که ی .

گای دووهم : جگیر کردنی بزاونتی دهنگی پیت که یان وشه که و کن تاییه که ی . گای سه هم : ته کنکنش کردن له گه زاره کان : ئه مه ش ئاسا نکاری ده کات ب پیته کان یان وشه کان .

هه ریه که له م وشانه ئه رک کنیان هه یه له گوزارشتی ده نگیدا و پویستی به شاره زایی زمان و دهنگ هه یه به تیاری و پراکتیکی . هه وستی شه زاره کان : الروم / ئه دائی بزاونت لاواز ده کنن و بیستن نزیک ده کننه وه له واتا . الاشمام / ئامازه ب بزاونته که ده کات له وهستانی جو هدا به هی ل وه کانه وهو به ب ئه وهی دهنگی ل وه در بچن .

كۆتایی :

لەئەنجامی ئەم خوێندنەوە و خراپەدا دەگەینە ئەو باوەڕەئە كە دەنگ وەك (زانست) لە ھۆی (تیار) یان (پراكتیک) كەمترخەمە و بەباکی زەرمان ھەبەو تاكو ئاستا بەچارەسەر نەكراوئە ماونەتەو ھەو لەم ھۆو ھەبەئە چەند مامستایەكی گەورەئە وەك (ئەحمەد سالار) لەبیرناكرد كە لەبوارێ دەنگسازی و دەم و دوودا كاری گرنگ و کاریگەریان ئەنجام داو .

باز مەد جازا

دەبەت لاهور دادگای بکرت . عوسمانی حاجی مارف

بەگشتی کاتێک لە کوردستاندا باس دەتەسەر نەبونئە سەر بەخێوئە دادگا و نەبونئە سەر وری یاسا ، پەویستمان بە لێکدانەوە و بەهێز و

سالماندن نی، و ب ت قسای س زما نی ه مو ها واتی، چونک دیارد ی کی ب رچا و و گای ب نکوی کردن ل ن بونی د س اتی دادگا ن هشت ت و. ن دادگا و ن ن و دامود زگا و ب و ب رای تیا نی ب د وری دادگا و ن، ب هیچ ج ر ک ناتوانن تاوانبار کی س ر ب ب ن م ای د س اتدارو ک س کی خا و ن ه ن ل حزبی د س اتداردا، بانگهشت بکن ب ب ر د م دادگا، جا ن و ک س ه ستا ب ت ب تاوان کی ساد، یا ه ر تاوان کی گ و ر، ل س ای ی د س اتی ب ن م دا ن و ک س پار زرا و، ب کو ن و ی پار زرا و نی خودی دادگا و دادو ر کانن و دادگا ب م ب ست و سیاس ت کانی ب ن م ب کار د ه ن ر ت.

ل س ای ی حکومتی ه ر م و د س اتی ی ک تی و پارتیدا، ن ک دادگا ناتوانن تاوانباران ک بانگهشت بکات و ل پرسی ن و یان ل گ دا بکات، ب کو تاوانباران ب ئاشکرا و ب ش رما ن ب ب رچا و ی خ ک و د ر د ک و ن و د س و ن و، جگ ل و ش ه ر م ب ت م گ و پ ناگای تاوانباران ک ک ل دادگای شو ن کی تر دا سزادراون و ه ه تون. ل لای کی تر و پ م وای ب ه ج ک س نام نی ک ب ش ک ل تاوانباران ب ف رمی و ب هیچ ل پرسی ن و ی ک وانی د ر و ی و و ات د ک ر ن. ل ه مان کاتدا کوردستان ب ت شو ن کی پار زرا و ب تاوانبارانی س ر ب د س ات و ح شاردانی تاوانبارانی شو نی تر و ک پ ناهند.

ل و س یرو س م رانی ل چوارچ و ی ک ش کانی ن وان لاهورو با قلدا بیستمان، با ف چرای سوری ب لاهور ه ک ر دو پی ا گ یان د، گ ر ن و ات د ر و ی کوردستان، ن و د ر ت ب دادگا. پرسیار ن و ی باش ب ه ر ش ل تاوانبار ک د ک ر ت ب چون د ر و ی و و ات، یا گ ر ن و ات د ر ت ب دادگا!؟. ئایا هی پا پ و نانی لاهور، ب د ر و ی کوردستان، ب یار کی س ر ب خ ی با ف ل ب ر ن و ه ی ی ک تاوان کی و ه ی کردو و شایانی ن و نی ل کوردستاندا بم ن ت؟، یا ب گو ر ی ف واری تاوان ک کی پ و ی ست ب د ر ت ب دادگا و ل دادگا سزا ب د ر ت؟، ب م با ف ب ن و ی ک س کی عاقل هوشیاری کات و و نام ژگاری بکات، ک ه ر ش کردن ل تاوانبار ب چون د ر و ی ل کوردستان چ مانای کی م ترسی دارو نائ من و ناب ج ی ه ی، وات ک م ک بیرکردن و ل هاوک ش ی ه ر ش ب ش ت ن د ر و، یان ا د س تکردن ب دادگا، ناک کی گ ا ت ج ا ر د بینن، وات ل لای ک با ف ب یارد ری س ر ک ی و خا و نی ه مو ب یار ک ب ویست و م ب ستی خ ی م م ی تاوانبار د کات، ل لای کی تریش و وات دادگا

دسکڼلای یاری دسټی باځی. سړکی حزبیکی بې پږدو و بېرچاوی
خککڼو و بې سانایي ئوتوانه تاوانبارک بې دادگایي کردنی پش
وختنه هرکسکی مېست بېت دتوانه بندرته دږووی کوردستان،
یان گږ ئارزو بکات ادهستی دادگای دیکات.

ئم سیناریی ل یاری منانه دچیت تا حوکمرانی و دسټاتی
سیاسی، ک نیک زیاتر نه بونی سربخه یی دادگا و نه بونی سږووی
یاسا دسلمنه، بېکو شرم زارکردن و ئابو بردنی دادگا و
دسټاتی دادگای.

ئویش نابیستین کسک ل سړکردایي تی یی کټی بټی سږ هر و
بوږی ئووی هېست و هاوار بکات؛ لاهوری تاوانبار بې دټست
هېشې شته دږووی کوردستانی لېکرت، پوښته ادهستی
دادگا بکرت و ل کوردستان دادگایي بکرت، لهور لېر تاوانکاني
ما فی ئووی نیې بواته دږووی، هرده بټ بدرت بېدادگا و دادگایي
بکرت. بېام دیار ناردنی لهور بې دږووی کښو پلانگیری ترو
تاوانی تری ل ناو سړکردایي تی یی کټیدا پې پږدو پش دکرت،
بجیا لېووی بېگشتی خککی کوردستان ئوویان بې شنه ک پېگای
دسټاتی بنه ماځو خاوی نی هېمو دسټاتی کان و با ادهستن، هرروها
دسټاتی کان یان سایي کردو بېسږ پاشک کردنی تېواوی دادگا ب
ژر دسټاتی بنه ماځو حزب، پوښته ئویش شنه بټ بیرکردنه و
لېهر باس و هېووک ل سایي دسټاتی بنه ماځو دا بې داواکردنی
سربخه یی دادگا تېنها ئاسنی سارد کوتینه و هېوویکی گږوری.

۶/۸/۲۰۲۱

دووتاگږی Dualism . . سامانی وستا بېکر

دوالیزم: دوتایی، دووتاگږی و بې خاترگرتن واته “دووووی”،
“الثنائية” Dualism

دری هېمووان لېگ هېمووان یان ماسکی دمووچا و “پرسنا” ک
زیاتر بې ماسکی شانې گږکی ناسراو، ئم سانترین پېناسی ب
چمکی دوالیزم.

دوالیزم یان دووتایی بـشـکـک لـ بوونی مـرـف و اتـ مـرـف لـ باشتـرین کاتـ کانیا هـم دووتاگـر هـم دوو دووتاگـریشی پـخـشـ، تـنـها ئـو نـ بـ بـگشتی خـک کـمتر هـست بـ دووتایی خـی ئـکات و زیاتر چاوی لـسـر بـرامبـر،، دووتایی بوونی مـرـف کان زیانبـخـشـن ئـگـر خودی کـسـک بـمـبـست دووـووی بـ بارـ خراپـکـیا بـکارنـهـنـ، بـمـام لـ ژهـاتـی ناوین و بـتایبـتـر لـ و اتـی ئـمـ ئـستا دوالیزم زـر بـئاشکرا هـستی پـئـکـر و لـسـر ئاستی کـمـمـگـ بـگشتی و چینی سیاسی بـتایبـتی بـیـ لـر یا هـوئـیـم زیاتر دوالیزم یان دووتاگـری بناسـنم و چـند نمونـیـکی دیاری هـنووکـیش بـکـم بـ بـشـک لـ بابـتـک هـتا وونـتر و ئاسانـتر بـگاتـ خوئـنـر،

مـرـف و دووتایی: هیچ کاتـ مـرـف ناسـر تا بـرژـوئـندیـکانی نـکـوئـنـ ژـر هـشـو، مـرـف کاتـک بوونـوـر کی میهرـبانـ هـتا بـرژـوئـندیـکانی پارـزراوبـت بـمـام هـر کـ بـرژـوئـندیـکانی کـوتـ بـر هـشـ ئیتر دیووـ استـقینـکـی خـی پشانـیـا کـ “ندـی” یـ. مـرـف خـویستـرین بوونـوـر بـ نمونـ، سـگـک هـرئـوئـنـی هـگری کـسـ بوو ئیتر بـژیانی خـی پارـزگاری لـئـکا و بـ هـچ دوو دـییـک خـی ئـکا بـ خواردنی دـندـیـک تا خاوـنـکـی پارـزراوبـت و زگارـبـت، کـچی مـرـف کـین و فرـشتـن بـسـگـو و ئـکات! ئـمـش سـلمـنـری ئـو یـ کـ مـرـف بوونـوـر کی بـرژـوئـندی پـرستـ نـک چاکـکار.

مـرـف کـی کایـکانی ژیان لـ بـرژـوئـندی خـی بـکارنـهـنـ بـ نمونـ هاوسـرگیری، هاوـیـتی، کارکردن، بـخـشـن، هاوکاریکردن، خـ ئـگـر هـریـکـ لـمانـ لـ بـرژـوئـندی نـما ئیتر استـوخـ دـستـرداری ئـبـت و دیووـ شـکـی مـرـف بوون دـرکـو، کاتـ مامـستا قوتا بیـکـی دـرناچـنـ ئنجا ئـتوانـ دیووـ استـقینـی ئـو فـرخوازـ بناسـ، یان کاتـک کـسـک لـکارـکـی دـرکـر ئنجا ئـتوانی کـسـک بـباشی بناسـ، واتـ مـرـف خاوـنی دوو دیووـ دیوکی ئاشکراو بینراو دیار، لـگـ دیوکی شاراو کـ ئـم دوو دیووـی مـرـف پـکـو و کـسـکی تـواو پـمان پـئـناسـنـ و ئـمـش دوالیزمی مـرـف بوونـ.

استگـی و دـستپاکـی و بـخـشـندی و مـرـفـدـستی و سـرـاستـی... هـتـد ئـمانـ هـموو کـمـمـ هـندی جوانی مـرـف بـمـام مـرـف کاتـک ئـم شتانـ جـبـجـ ئـکات کـ بـی ئـگونجـ و هیچ لـسـر خـی ناکـو و دژایـتی بـرژـوئـندیـکانی خـی ناکات بـمـام کاتـک کـمترین زیان بـر خودی مـرـف بـکـو و ئـوا استـوخـ ماسکـکـی دـموچاوی فـئـیات و ئـکـوئـو سـر بنچینـ یان ئـسـی خـی و تـنـها لـوکاتـشا ئـتوانـ

مرفق واک خودی بنچینای خای کاهای های بای ماسک ببینر.

مرفق هاهمو شته ئاکا لای پناوی خشبختیا، واتا کای ئاکار باشکانی مرفق هاهموو لای پناو خشبختی خودی خای و کاسه نزیکهکانتهی چونکه مرفق بای نالوو خراپه، لای ئاگاری خراپی مرفقا ئاوا خشبختی لای دسهته یا هاربهی مرفق ئای بای ناچاری باشه تا خشبختی بای دسهته.

مرفق دژی درای بایام یاکاک لای ئارزووکانی مرفق ئاوا بای کای درای لای گاهابکر، بای نمونه کاسکی بای دوشه کاتاک خای دنیای ئاوا بای ئیکا بای دوشته بایام پای خشه درای لای گاهابکر و بای جوانه دوشه ناوره دبکر، یان مرفقی ناشرین بای گشتی و خانمان بای تایبتهی پیاویش لای پیاووتره جوان، ئای چ سیاسیهکی گاندو و دیکتاتور پیخشه نیه پیاووتره ته کاریزما و فریاده سی؟

دووتاگری لای گاهای یاکتر: تهی پیاو جوانی خانمان بای لاتاوه گرنهترین شته کچی ئاوا جوانی مارج نیه! ده فاهموو بای چاندین ئافرهتی دوشه بای رزو سارکهوتوو خاوه بایانام... هته هان کاک لای زکماگاو خاوه بای داووستی تایبتهن و واک هار خاتوونکیتر ئاوا شتوان ببند دایک، تهی پیاویش کاک جوانیت بایلاوه گرنه نیه بای بیخاوه و بیکه بای هاوبهشی زیان، لای کاهایینه و کانیسه باس لای وای ئاکان کاک ئاوا خانمان هاهمیشه مایان پاشته یاهو باشرین پاشکشی مارد و خزاناکایان ئاکان بایام تهی پیاو کاک جوانیت بایلاوه گرنه نیه هار بای هاکاری جوانی ئاماده نیت بیی بای هاوبهشی زیانی، ئامشه دووتاگری پیاو ئاسه لای کاک لای گازی مای لای تارزوویک دانه و جوانیهکی شه لای تاییهکیتر کچی ئاوا شه جوانی گرنه نیه. ئام بای خانمانیه ئاسته بایام ئافرهت لای پاه جوانیا گرنه بایلایه نیتیه پیاوان ئایات و ئاوا شه گرنه نیه کاک لای یا باسکردنی گرنه نیه، ئامشه دووتاگری هاردوو گاهای بایرامبایر یاک.

یان ئاوا تهمبیل، بایگومان ئاوا هاکارکاک بای گایاندن و ئاسانکردنی کارکان، بایام تهی مرفق ئاوا گار بای بلوه گرانهترین و بایرزهترین مایلاکان هالای بایر.

دووتایی و یاسا: هاهمووان پیاویش یاسا هاهمته و جابه جاکری، بایام لای سار ئاوا نیتیه ناک خودی کاسه کاک خای، هاهمووی داوای جابه جاکردنی یاسا ئاکات کچی کاسی جابه جاکاری یاسا زار بایراو ناشرین و پیاوخرایه. کاتای ووی ئاسته قینهی خود دایرکاکوه کاک یاسا بایسار خای یا جابه جاکرا.

بایساره یاکیه گشتی خاکیه پیرلایمانی لای داسهات یان حکومهت بایلاوه

په سځه نډتري، په لرل مان ياساكان دروست نكاته و د ريان نكاه پاشان حكومت جبهه چي پان نكاه، په نام كاته ياسا يكه له بهرنيو و نډي كه مځو خپل كاه نه بهت نوا استوخه خپل و مدياش زياتر هره شته كه نه سهر حكومت و كه متر ناوي په لرل مان نه هره نري، نه مېش سله لم نري نه وي كه خپل ياساي په باش به مېرجه كه دژي بهرنيو نډيپه كاني خودي خپي نه بهت به يه دژي جبهه كاري ياسا كه نه وسته و.

له بهر دواو دوا ليزمي كه مځو به جبهه هڅه و هڅه نډي دوتايي سياسي وكه نمونه به بووني دوا ليزم و ره گرم.

دوا ليزمي نه مريكا و خپل شباو ي كورد:

نه مريكا هره رگيز د سته كورد نه بوو به كو د سته بهرنيو نډيپه كاني خپي ته له بهر مېرېشا كورد هه مېش شاگه شك ي په يو نډي باش بوو له گډ نه و واته يا و به د سته خپي زانيو به نام نه مريكا هه مېش كوردي وكه نامراز كه دژي نه يار كاني به كار هه ناو.

له سهر د مې شته نه يلو له ستاي ته كوردي نه كورد به دور خسته وي له سقيت و به كار هه نانيشي دژي سقيت، له بهر مېرېشا نه راق له دواي سالي ۱۹۹۱ و كورد نه و نامراز بوو كه نه مريكا دژي نه راق په ناي به بردوو، له جبهه نكي سورياش جار كېتر كورد نه و چه كه بوو كه دژي سوريا و اكرتني هاوسه نكي هره له دژي وسيا به كاريهيناو، نه مې له كاته كاي كه هه مېش كورد له خپي شيريني د ستاي ته نه مريكا يه و نه و واته ش هره رگيز بيريان به دروست كورني جوگرافيا يه كي سهر به خپي به ناوي د و يي كوردي و نه چوو، بگر هره رگيز له نه جنداي نه مريكا يا سهر به خپي كورد بووني ني.

دوتاهه ريي نه مريكا له گډ كوردا له و يا يه كاته نه به به هاو يي كورد كه د سته د ريند كاني پشته ته نكاه و شو نه په له ناوچه كه يا لاوازه به نېتر به ناچاري قاچه كي له سهر خاكي كورد جبهه گر نه كاو قاچه كيشي هره له هه واي يا به به نوم نډي نه وي كه په يو نډيپه كاني له گډ د سته د ريند كنيا ناساي بهت و به هره دواو قاچه له سهر خاكي دوژمناني كورد او سته و كوهرانه ته ماشاي چه وسانه وي نه ته وي كورد بكات. به نام دوتاهه ريي كورد له گډ نه مريكا له و يا يه كه كورد هره د رس له مژوو و رناگر و د سته له گډ نډي و خپي خري هه ناگر و هه موو هه لكه كاني خسته ته سبه ته كي كونه مريكا و له بري نه وي پشته به تواناي ناو خپي خپي به سته هه مېش چاوه واني د سته كه كه بهر د وام ميواني ماني دوژمناني كورد.

تورک و در: سهر تا نه به نه وي بوتري كه تورک دواو وي به مې بهت و به بهرنيو و نډي نه ته و په رستي به ديو خراپه كه يا به كار نه هه نن.

دوالیزمی تورک مەنگەلیدکان و حکومەتی ئۆو یە کە بە بەرنامە گۆزپەرستی ئۆچەنن و ئق لە ناو تورکەکانا بەرامبەر کورد بە پلە یەکەم و ئەرمان و نەتەوکانیتیش بە پلە یەکیاواز ئۆچەنن ، کەچی کاتە کەسەکی گۆزپەرستی تورکی تەرائی هەرش ئۆکاتە سەر ماڵەکی کورد لە کوردستان و لە شاری کەنیای کوردستان و حەوت ئۆندامی خەزانەکە “ باوک، دایک، سەخوشک و دوو برا ” ئۆکوژە، وەزیری ناوخی تورکی ئۆو بەبەتەکە پەییوئندی بە نەتەو و گۆزپەرستی و نیە و کەشە کەمەلاتییە، ئۆمە دوو ووی و دوالیزمی تورک بە بەللا دابردنی ئای گشتی کە خەیان لەسەردەمی کەمال ئۆتاتورکی نەتەو پەرستی فاشییە و بە بەرنامە کاری بە ئۆکەن.

لە وەش خراپتر دوو تایی و دوو ووی کە مەنگە ی نەو و تییە کە لە بەر بەرژ و ئۆندی ئابوری و ستراتیژی خەیان بەدەنگی لە بەرامبەر هەموو ئۆو تاوانانە یا هەڵبژێرن کە تورکە مەنگە لی و حکومەتەکانیان ئۆیکە نە سەر کورد لە ژەر ناوی جیاوازا.

دووتا گەریی هاوسەرکانی یەکەتی:

ئۆنجامی دوا کەنگری چواری یەکەتی و دەرکەوتنی دوو هاوسەرکە ناواقیعی و جەگای پرسیار بوو، بەبەتام ئۆوی کە لە ۸ ی تەموزو ئۆژانی دواتر تا ئۆستاش و وئە یەن واقیعیتر و ئۆنجامی ئۆستگە یانە دوا کەنگرە بوو بەکەمەک دەرەنگ کەوتنەو. هاوسەرکە بە ئۆگرتنی هاوسەنگی جەندەرییە واتە دابەشکردنی دەرەنگەکان لە نەوان نەر و مە تا دیو دەرەنگەکی دیموکراتی پەداپەشرە بەبەتام کاتەک کەنگرە بە هەڵبژاردنی دوو هاوسەرکە یەک ئۆگەز کە تاییەت ئیتر ئۆستەوخە گوێبەستی پەیامەکی نەبەسترا، نەوترا و بەدەنگ و کەپکراو ئۆبەت کە بوونی کەشە دەرەنگەکان لە نەو خەیی جەلال تەبانی لەسەر میراتی مۆکداری سیاسی ، هەز و مادی یەکەتی.

هەکاری گیراکردن “قبو” کردنی هاوسەرکەکی لەلایەن مایە تا ئۆبانی و لە کەنگرە یا بە ئۆو ئۆگەتەو کە لاهو جەنگی پەشتر ئیشی بە ئۆو کردبوو کە بە ئۆو لە ژەر پە ی ئامەزاکانی ئۆکەشە، بە کوردیەکی لە کەنگرە یا غافەگیری کردن. هەرحی مایە تا ئۆبانی چاو ئۆوی ئۆو نەبوون کە زەرینە سەرکردایەتی دەنگ بە ئامەزاکەیان بات بەبەتام لە ناو کەنگرە یا هیچ بژاردە یەکیان نەبوو بەکو زەر هەمن و بە سیاست و بە ناچاری بە سیستەمی هاوسەرکەکی ئۆزی بوون و بەبەتام هەر لەو ساتەو دانه جیە لە ئامەزاکەیان دەستی پەکرد.

هەرحی لاهو جەنگیش بە هەمان شەو و بە ناچاری سیستەمی هاوسەرکەکی گیراکرد لە گە ئۆوی زەرینە ی زەری دەنگی سەرکردایەتی بەدەستەنا چونکە ئۆیزانی پار و کلیلی قاسە یەکەتی لای مایە مام جەلال، بە یە

هەر لاس-ر-تاو ل ه-و-ی دروستکردن و ب-د-سه-نانی سامانی کی
بارن-قاي ئ-و-ی مای مام ج-لال بوو ب-گ-ی ج-راوج-ر، هاوش-و-ی
ه-ردوو بند-ما-ی بارزانی و تا-بانی و ب-رپرسانی تری ه-ردوو ز-نی
ز-رد و س-وز ک ز-رتین کار- بازگانی-کانیان نایاسایی و یاساغ
و قاچاغ، ئ-و کار-ی لاهو ج-نگی ب-ئ-و-بوو ک ه-رو-کچن ئاسایش و
دژ-تیر-ری ک-نتر- کردوو ه-رواش بتوان- سامانی ی-ک-تی بک-و-ت-لا
تا ل-و ب-گ-ی-و- چا-ک- قو-تربکات و ه-دی ه-دی کو-انی مام ج-لالی
تیا نوqmکات و ی-ک-تی ب- مای ش-خ ج-نگی ی-کلا ب-ت-و-.

ه-ک-ی لاهو ج-نگی ل-و-یا-بوو ک ن-یزانی ب-پار- چ-ک و ه-ز
ئ-ک-، پار-ک-ش لای کو-انی تا-بانی بوو ه-ر-ب-ی ئ-مان د-ستیان
زووتر و-شان و لاهو ج-نگیان ل- نیو-یا خوارد پ-ش ئ-و-ی ئ-و
بیانکات ب-ژ-م-کی چ-وری ئ-واران.

ب-م- ئ-وتر (دوالیزمی "دوو -ووی" خ-زانی) ک ل-ی-کاتا -ازی و
هاوس-ر-ک بیت و ل-ه-مان کاتیشا چا ه-ک-نی و دان-ج-ت بیت
ل-ی-کتری و یاری ب- ب-رژ-و-ندی شار-ک و ه-ر-م-ک-و- بک-ی.

دوو-ووی ب-رامب-ر سل-مانی: ج-ی نیگ-رانیه ک ش-ی ب-رژ-و-ندی خ-
و بند-ما- ل-س-ر ه-ز و پار- و پ-ست و ک-سی ی-ک-م بیت ب-م-ام ل-
م-دیاکان-و- باس ل-و- بکر- ک ئ-م- ل-ب-ر ب-رژ-و-ندی سل-مانیه،
ل-کات-کا هیچ ی-ک-ک ل- بند-ما-ی تا-بانی و ش-خ ج-نگی خ-کی
س-نی سل-مانی نین ه-ر ل-ب-ر ئ-و ه-کار-ش هیچ ب-زی و س-ز-کیان
ب- ئ-و شار- نی، ۳۰ سایی حوکم-انی ئ-وان گ-واهی ئ-و- ئ-یات ک
چیان ب-و شار- کردوو و چن -و-و-ی ب-ر-وپ-شچوونی ئ-و شار-یان
ل-ب-ر قاچاخچ-تی و ب-رژ-و-ندی ت-سکی حیزبی و خ-زانی خ-یان
اگرتوو ک ه-ر خ-یان با-د-ست و تاک-ه-ز و ب-یارد-ری ئ-و شار-
بوون، ئیتر ئ-م دوو-ووی دوالیزم ب-رامب-ر سل-مانی ل-پای چی ک
ئ-و- پ-نج-کانی ی-کتر ئ-شک-نن و ئ-و پ-نج-ی-ی-ی ن-شکا ب- ئ-یک-ن
ب-چاوی سل-مانیا.

ئ-و-ی ل- ۸ی حوز-یران -وویا ل- سل-مانی دوورو نزیک پ-یو-ندی ب-
پاراستنی ب-رژ-و-ندی خ-ک و سل-مانیه-و- نی ه-ند-ی چ-سپاندنی
د-س-اتی خ-زان-ک-و دوورخستن-و-ی خ-زان-کیت-ر ل- د-س-ات،
ه-ب-ت- ن-ک ل-ب-ر هاو-اتی و ب-رژ-و-ندی گشتی ب-کو ل-ب-ر
ب-رژ-و-ندی ک-سی و بند-ما-ی.

ئ-و-ی ل- سل-مانی -وویا دووبار- کردن-و-ی م-د-ل-ک-ی سعودیه بوو
ک ل-و-ش ی-ک-ک ل- ن-و-کانیه دوو برا، کود-تای ک-شکی کردوو
د-س-اتی ب- خ-زان-ک-ی خ-ی چ-سپاند و ل-و-ش سیناریه-ک ه-ر ئ-و-ی

سلامانی بوو که دواتر بـسترایـو و بـ گـندـی قـرخـکردنی بازرگانی و پاراستنی بـرژـو و نـدی گـشتی.

دوالیزمی زـرینـی حیزبـیـکانی هـرـم: ئـبـ ئـو بـزانـی یـکـتی، سـیالیست، یـکـگرتوو، کـمـم، بـزوتـنـو، هـتـد هـر وک پ.د.ک وان و لـلـایـن بـنـمـا و لـلـناو بـنـمـا شـا لـلـایـن خـزانـکی بـچوکـو و خاونداریـتی ئـکرـن تـنـها جیاوازی ئـو یـک کـ پ.د.ک استگـیان و بـ شـرم و سـمـینـو و ئـو یـلای هـموو ئـندام و لایـنـگر و خـکی و سـرکـردایـتی حیزبـک چـسپانـدوو کـ سـرکـایـتی و خاونداریـتی ئـو حیزبـ تـنـها بـ خـزانی بارزانی و لـ ئـستاشا هـو و کـ بـ ئـو یـک کـ بـ کوـانی مـسعود بارزانی یـکـلابـتـو، حیزبـکانی تـریش هـرهـمان چـکـکـیان گرتوو بـمـام شـرمـن و ترسـنـک، استـوخـدانی پـانـانـن ئـگـرچی ناـاستـوخـد کاریشی بـئـکـن. هـرچی گـان و نـو یـ نوـشـ لـژـر پرسایران تـنـها حیزبی شوعی خـی لـ بـ بـنـمـا بوون پاراستوو.

زیادبوونی بـنـمـا و دوالیزمی حیزبی:

کورد ئـ (ما لـخـ نـبوو میوانیش ووی تـکرد)، لـ سا ی ۱۹۹۱ و باشوری کوردستان گیرـدی سیاسـتی چـوت و خـپـرستی و قـرخـکردنی دـسـا تی دوو بـنـمـا یـ و هیوا و ئاواتی خـکی کـتای هاتنی حوکمی بـنـمـا ی و خـکی بوو کـچی نـک ئاواتی خـکی ئـژی بـچاو نـبینی بـکو بـپـجـوانـو بـنـمـا یـ گـی داکوتا و چـکـری کرد و ئـستا هـر بـنـمـا یـکیان بوون بـ دوو یا سـ بـنـمـا ی و خـزانی هـمان خـ، هـریـکـ لـو خـزانـش ئامادـسازی ئـکا بـ دـسـات، جا لـکی کودـتای کـشـو (إنقلاب القصر) و بـت یان تـسفیهـکردن و خوانـخواستـ هـزی چـکردایـو و بـت.

دوو رووی بـهاری عـرـبی:

ئـو یـ لـ تونس وویا ئـو استیی ئـسـلمـنـ کـ ئـمریکا و زلهـزـکان پاشگـزبوونـتـو و لـ بـهاری عـرـبی، زستان و هاوین و پایزـکانیان زـر لـ بـهار پـخـشـربوو بـتایبـتی لـکاتـکا لـبـهـارا تـنـها یشی درـژو جـب و عـمام و لـچک و باـپـشی و پاشـکشـی دیموکراسی استـقینـ و کـمـمـگـی مـدنی و زـربوونی هـزی میلشیا و لـکـترازان و گـندـی و بـ یاسایان ئـبینی، هـربـیـ هاوشـو یـ ئـو یـ لـ میسر وویا لـ تونسیش هـروا تـئـپـ و لـی بـدـنگ ئـبن.

سامانی وـستا بـکر

۴-۸-۲۰۲۱ سوید-ستـکـهـم

بـ ئه وهى بـبـيـته ديموكرات . . عه بدولسه تار نور عهلى . . و: ئه حمەد ره جەب

بـ ئه وهى بـبـيـته ديموكرات (1)
دهسته كانت بخه ره ناو گيرفانى هه ژاران
له پاشماوه كان خاـى بكه و
تـ به ياساى كه رتى تا يبه تى پارـزراوـيت

بـ ئه وهى بـبـيـته ديموكرات
پاروو له ده مى برسـيـه كان بدزه و
تـ به ياساى هـشمه ندى پارـزراوـيت

بـ ئه وهى بـبـيـته ديموكرات
بروانامهـى قهـبـى (2) خوـنـدن
يان مـزهـرى درـو ساخته
يان فوتـكـردنـكى درـزنانـه بكه و
تاـان بكه ، برفـنـه ، بانقـكـ بدزه
نهوت به قاچاغ به ره !

تـ به سيستـمـى ” په له وه ره كان به سهر شـوه كانـيان ده كه ون (3) ”
پارـزراوـيت

بـ ئه وهى بـبـيـته ديموكرات و
به شدارـكى نيشتمانپهروهـر
ميليشيايهـكى تا يفه گهـرى دروست بكه
يان تيمـكى سه له فى
يان به رگريهـكى ئازايهـتى
يان باندـكى ما فياـيـى
يان تا قمـكى سياسى شهلاتى
” تـ سهركه وتووـيت له ” گه رهـكى ههـركهـس بـ خـوى ”

بـ ئه وهى بـبـيـته ديموكرات
پهرداخـكى بـيكارى شارـاوه (4) بخـره وهـو

بـ شاراوه
تا بن پهرداخه که و
قایل به ! و
قایل بوون گه نجینه یه که له ناو ناچـت

بـ ئه وهی ببیته دیموکرات
ببه به خوراک بـ فغرو تـ کشکاو ! و
به وهش قایل به که گه وره که یان وتی
ئازادی دیموکراسی دادپهروهی به بـ قایل بوون
ته نها به ئازاوه یان به لـ دان یان به هـ رشـک روویدات
یان به گه مارـی دزه کان سوود به خش بـ ت
یان به سهرـکـکی دارین بـ ند بکرـت
ئه وان په یکه ریان کـشا دایاننا جوانیان کرد
فوویا نتـ کرد گه وره یان کرده وه
درـژیان کرد پانیاں کرده وه و
وهـک پـلیس و پاسه وان دایاننا
پاشان فرـشتیان و کردنیان به نه عل و گسـک
کردیان به مشکـک له کونـکدا خو بـ بشارـته وه
یان له پشتی دیواره روخواوه کان
وازیان له خهـک هـنا بـ شهر و ئازاوه و
بـ دانه کانی درنده و هارین و
بـ تـرورو که هـ په کانی خواردن و
بـ ئه وهی به دیموکرات بمـ نیته وه و
شارستیانه لـت رازی بن بـ ماف و دادپهروهی
به سویاسه وه بـ خاوه نی پا پـره جه نگییه کان کرنوش ببه
به کاردانه وهی پـاوه کان
دبیته خاوه نی گۆرانی و کورسی و دانیشنه کان
شاعیری گه وره : عه بدولسه تار نور عه لی**
وه رگـر : ئه حمده ره جه بـ

(1) بـ ئه وهی ببیته که سـکی دیموکراتی.

(2) ته زویر

Birds of feather flock together (3)

(4) بـ کاری شاراوه به روسی : скрытая безработица

**** شاعیری گه وره و لـهاتوو به توانا له برایانی کوردی فەیلیه،
مامـستایه کی دیاری بواری پهروه رده و نووسهرـکی دره وشاوه و
رـژنامه نووسیکی سهرکه وتوو خاوه نی گه نجینه یه کی شیعره و به جوانی
کـشه و گـیروگرفته کانی کـمهـایه تی و سیاسی ده خاتهروو. خاوه نی چه ندین
کتیبه .**

.

.